

Meldpunt

ouderverstoting

**Op zoek naar de context van het kind,
zijn ouders en de professionals**

Inhoudsopgave

		Inhoudsopgave	2	
1		Inleiding	3	
2		Deelvraag één	4	
	2.1	Conceptualisering en definities		4
	2.2	Historische ontwikkeling van het concept		4
	2.3	Controverses en debatten		4
	2.4	Ouderverstoting in de Nederlandse beleidscontext		5
3		Deelvraag twee	6	
	3.1	Ouderfactoren		6
	3.2	Kindfactoren		6
	3.3	Professionalfactoren		7
	3.4	Maatschappelijke factoren		7
	3.5	Juridische en jeugdzorgsystemen		8
4		Deelvraag drie	9	
	4.1	Invloed van ouderfactoren		9
	4.2	Invloed van kindfactoren		9
	4.3	Invloed van professionalfactoren		10
	4.4	Invloed van maatschappelijke factoren		10
	4.5	Invloed van juridische en jeugdzorgsystemen		11
	4.6	Interactie tussen factoren		11
5		Deelvraag vier	13	
	5.1	Gevolgen voor het kind op korte termijn		13
	5.2	Gevolgen voor het kind op lange termijn		13
	5.3	Gevolgen voor de ouders		14
	5.4	Gevolgen voor de omgeving		14
6		Deelvraag vijf	15	
	6.1	Vroege signalering en preventie		15
	6.2	Juridische instrumenten en interventies		15
	6.3	Professionele kennis en vaardigheden		15
	6.4	Gezinsgerichte interventies		16
	6.5	Systemische veranderingen		16
7		Evaluatie van de deelvragen	17	
8		Conclusies en aanbevelingen	18	
	8.1	Conclusies		18
	8.2	Aanbevelingen		18
		Bronnenlijst	20	

1. Inleiding

Ouderverstoting is een fenomeen dat steeds meer aandacht krijgt binnen de Nederlandse samenleving, de jeugdzorg en het familierecht. Het betreft situaties waarin een kind één ouder zonder gegronde redenen afwijst als gevolg van negatieve beïnvloeding door de andere ouder. Op 25 april 2025 wordt het Meldpunt Ouderverstoting gelanceerd, met als doel het ontstaan, herkennen, erkennen en doorbreken van ouderverstoting. Deze ontwikkeling illustreert de toenemende maatschappelijke erkenning van de problematiek.

De impact van ouderverstoting strekt zich uit over verschillende domeinen en beïnvloedt alle betrokkenen: het kind dat verscheurd raakt tussen loyaliteiten, de afgewezen ouder die een betekenisvolle relatie met zijn of haar kind verliest, en de vervreemdende ouder die, vaak vanuit eigen problematiek, een destructief patroon in stand houdt. Ook het bredere familiesysteem en professionals in de jeugdzorg en rechtspraak worden geconfronteerd met de complexe dynamiek van ouderverstoting.

Deze literatuurstudie beoogt een samenhangend beeld te schetsen van de huidige wetenschappelijke en professionele inzichten omtrent ouderverstoting. De studie richt zich op de definitie en conceptualisering van ouderverstoting, de factoren die hierbij een rol spelen, de onderlinge beïnvloeding van deze factoren, de gevolgen voor alle betrokkenen, en de elementen die helpend kunnen zijn bij het voorkomen of doorbreken van ouderverstotingspatronen.

Deze studie is relevant voor professionals die werken met gezinnen waarin ouderverstoting (mogelijk) speelt, voor beleidsmakers die zoeken naar effectieve interventies en preventiestrategieën, en voor ouders en familieleden die direct of indirect te maken hebben met ouderverstoting. Door een systematisch overzicht te bieden van de huidige kennis over ouderverstoting, draagt deze studie bij aan een beter begrip van dit complexe fenomeen en aan de ontwikkeling van effectieve benaderingen om het te adresseren.

2. Deelvraag één: Hoe wordt ouderverstoting volgens de verschillende literatuur gezien en beschreven?

2.1 Conceptualisering en definities

Ouderverstoting, internationaal bekend als 'parental alienation', wordt in de wetenschappelijke literatuur gedefinieerd als een proces waarbij een kind één ouder zonder gegronde redenen afwijst of demoniseert, voornamelijk als gevolg van manipulatie of negatieve beïnvloeding door de andere ouder. Bernet, Harman en Baker (2018) beschrijven ouderverstoting als een opkomend studieveld dat zich richt op de dynamiek waarbij kinderen betrokken raken in het conflict tussen ouders en partij kiezen tegen één van hen. Deze auteurs benadrukken dat ouderverstoting moet worden onderscheiden van situaties waarin een kind een ouder afwijst vanwege daadwerkelijk misbruik, verwaarlozing of inadequaat ouderschap.

Het Expertteam Ouderverstoting/Complexe Omgangsproblematiek (2021) hanteert in de Nederlandse context een brede definitie die ook de term 'oudervreemding' omvat. In hun adviesrapport wordt ouderverstoting geplaatst binnen het spectrum van complexe omgangsproblematiek na scheiding, waarbij het contact tussen een kind en één van de ouders ernstig wordt bemoeilijkt of volledig verbroken. Het expertteam benadrukt dat ouderverstoting vaak gepaard gaat met hoogconflicteuze scheidingen en dat het fenomeen moet worden gezien in de context van de gezinsdynamiek als geheel.

De Ruiter en Van Pol (2017) wijzen in hun onderzoek naar mythen over conflictscheidingen op het belang van een genuanceerde benadering van ouderverstoting. Zij stellen dat er in de praktijk vaak sprake is van vereenvoudigde verklaringen die onvoldoende recht doen aan de complexiteit van de dynamiek tussen ouders en kinderen na een scheiding. Zij pleiten voor een kritische benadering waarbij rekening wordt gehouden met de multivariate oorsprong van contactproblemen na scheiding.

2.2 Historische ontwikkeling van het concept

De term 'parental alienation syndrome' werd voor het eerst geïntroduceerd door Richard Gardner in de jaren 1980, maar heeft sindsdien een aanzienlijke evolutie doorgemaakt. Terwijl Gardner's oorspronkelijke conceptualisering sterk werd bekritiseerd vanwege methodologische tekortkomingen en een gebrek aan empirische onderbouwing, heeft het concept in de afgelopen decennia aan wetenschappelijke legitimiteit gewonnen door meer systematisch onderzoek.

Bernet, Harman en Baker (2018) beschrijven hoe het veld zich heeft ontwikkeld van klinische observaties naar meer rigoureuze empirisch onderzoek, wat heeft bijgedragen aan een beter begrip van de mechanismen en manifestaties van ouderverstoting. Deze evolutie heeft geleid tot een meer genuanceerde benadering waarin ouderverstoting wordt gezien als een complex fenomeen dat wordt beïnvloed door meerdere factoren op verschillende niveaus.

In Nederland is de aandacht voor ouderverstoting relatief recent toegenomen, zoals blijkt uit de toenemende politieke en professionele belangstelling. De oprichting van het Expertteam Ouderverstoting/Complexe Omgangsproblematiek in 2021 markeert een belangrijke stap in de erkenning van ouderverstoting als een serieus maatschappelijk probleem dat een gecoördineerde aanpak vereist.

2.3 Controverses en debatten

Ondanks de toenemende wetenschappelijke aandacht blijft ouderverstoting een controversieel concept. De Ruiter en Van Pol (2017) wijzen op de verschillende perspectieven die professionals kunnen hebben op de oorzaken en mechanismen van ouderverstoting, wat kan leiden tot uiteenlopende benaderingen in de praktijk. Sommige critici vrezen dat het concept kan worden misbruikt om legitieme zorgen over misbruik of verwaarlozing te bagatelliseren, terwijl anderen benadrukken dat het niet erkennen van ouderverstoting kan leiden tot het voortduren van schadelijke dynamieken voor kinderen.

Het debat over ouderverstoting raakt ook aan bredere discussies over genderverhoudingen in ouderschap en de juridische en maatschappelijke positie van vaders na scheiding. Costa et al. (2018)

tonen aan dat genderstereotypen een significante rol spelen in beslissingen over kindervoogdij, wat invloed kan hebben op hoe gevallen van mogelijke ouderverstoting worden geïnterpreteerd en aangepakt.

De Federale Overheidsdienst Justitie (2020) belicht in "De complexiteit van ouderverstoting – Het perspectief van de familierechter" de uitdagingen die rechters ervaren bij het navigeren van deze complexe materie. Familierechters moeten afwegingen maken tussen verschillende belangen en perspectieven, terwijl ze vaak beperkte middelen hebben om de onderliggende dynamiek volledig te doorgronden.

2.4 Ouderverstoting in de Nederlandse beleidscontext

In de Nederlandse beleidscontext krijgt ouderverstoting steeds meer erkenning als een probleem dat specifieke aandacht verdient. De Raad voor de Kinderbescherming heeft in 2021 een memo opgesteld over "(dreigend) contactverlies tussen kind en ouders na scheiding" waarin richtlijnen worden gegeven voor het omgaan met situaties waarin ouderverstoting een rol kan spelen. Dit document benadrukt het belang van vroege interventie en een ketenbrede aanpak om contactverlies te voorkomen.

Recente politieke ontwikkelingen tonen een toenemende belangstelling voor ouderverstoting. De motie van Ceder en Westerveld (2024) roept de regering op om "een passend vervolg te geven aan het adviesrapport over ouderverstoting", terwijl de motie van Dral en Ceder (2024) vraagt om de "aanpak van Denemarken, België en Frankrijk wat betreft ouderverstoting te bestuderen en aan te geven welke maatregelen in Nederland kunnen worden toegepast". Deze moties weerspiegelen een groeiend politiek bewustzijn van de noodzaak om ouderverstoting structureel aan te pakken.

De oprichting van het Meldpunt Ouderverstoting in 2025 past in deze bredere ontwikkeling en illustreert de toenemende institutionalisering van de aanpak van ouderverstoting in Nederland. Deze ontwikkeling biedt mogelijkheden voor een meer systematische verzameling van gegevens over ouderverstoting en een gecoördineerde benadering van preventie en interventie.

3. Deelvraag twee: Welke ouderfactoren, kindfactoren, professionalfactoren, bredere maatschappelijke, juridische en jeugdzorgsystemen op meso- en macroniveau spelen een rol bij ouderverstoting?

3.1 Ouderfactoren

Verscheidende ouderfactoren kunnen bijdragen aan het ontstaan en in stand houden van ouderverstoting. Een belangrijke factor die in de literatuur wordt geïdentificeerd is 'maternal gatekeeping', een concept dat door Allen en Hawkins (1999) wordt beschreven als "overtuigingen en gedragingen van moeders die grotere betrokkenheid van vaders bij gezinswerk belemmeren". Hoewel gatekeeping niet exclusief door moeders wordt uitgeoefend, is er in de literatuur meer aandacht voor deze dynamiek vanuit het perspectief van moeders die de toegang van vaders tot hun kinderen beperken.

De emotionele verwerking van de scheiding speelt eveneens een cruciale rol. Berends en Buimer (2020) constateren in hun onderzoek naar omgangsregelingen tussen ouders na scheiding dat onverwerkte emoties rond de relatiebreuk een belangrijke belemmerende factor kunnen zijn voor het realiseren van een werkbare omgangsregeling. Wanneer ouders vast blijven zitten in woede, verdriet of wraakgevoelens, kan dit leiden tot patronen waarin kinderen worden gebruikt als instrument in het conflict.

Persoonlijkheidsproblematiek bij één of beide ouders wordt ook geïdentificeerd als een risicofactor voor ouderverstoting. De Ruiters, Marzolla en Ramakers (2020) benadrukken dat persoonlijkheidsstoornissen of -trekken het vermogen van ouders om het belang van het kind voorop te stellen kunnen belemmeren en kunnen bijdragen aan langdurige conflicten na scheiding. Deze problematiek kan zich uiten in manipulatief gedrag, zwart-wit denken, en een gebrek aan empathie voor de positie van het kind.

Opvattingen over ouderschap en genderrollen kunnen eveneens een rol spelen. Harthoorn, van de Krol, Smit, en van Breeschoten (2019) beschrijven in "The State of Dutch Fathers" hoe culturele en maatschappelijke opvattingen over vaderschap van invloed zijn op de wijze waarop mannen hun rol als vader invullen, zowel tijdens de relatie als na een scheiding. Traditionele opvattingen over de primaire verzorgende rol van moeders kunnen bijdragen aan een systeem waarin vaders na scheiding sneller op afstand komen te staan.

Kalmijn (2022) onderzocht verbroken relaties tussen gescheiden vaders en hun volwassen kinderen en vond dat de kwaliteit van de co-ouderschapsrelatie na scheiding een belangrijke voorspeller is voor het behoud van contact op lange termijn. Dit onderzoek benadrukt het belang van een constructieve samenwerking tussen ouders, ook als de romantische relatie is beëindigd.

3.2 Kindfactoren

De leeftijd en ontwikkelingsfase van het kind is een belangrijke factor die van invloed kan zijn op het ontstaan en de manifestatie van ouderverstoting. Fabricius en Suh (2016) hebben onderzoek gedaan naar de impact van overnachtingen bij vaders op zeer jonge kinderen (baby's en peuters) en concluderen dat frequente overnachtingen bij vaders over het algemeen gunstig zijn voor de ontwikkeling van een sterke vader-kindrelatie, wat kan beschermen tegen latere vervreemding. De auteurs nuanceren echter dat de individuele omstandigheden en het welzijn van het kind altijd leidend moeten zijn.

De Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2020) bieden "Algemene adviezen naar leeftijd van de jeugdigen" waarin wordt erkend dat de behoeften en capaciteiten van kinderen veranderen naarmate ze ouder worden, wat implicaties heeft voor hoe ouderverstoting zich kan manifesteren en hoe hierop moet worden gereageerd. Bij jonge kinderen kan ouderverstoting zich bijvoorbeeld uiten in separatieangst en regressief gedrag, terwijl bij adolescenten meer openlijke afwijzing en vijandigheid kan worden waargenomen.

De loyaliteitsconflicten die kinderen ervaren in situaties van ouderverstoting worden belicht in het onderzoek van Triqs (2021), getiteld "Kind In Zicht", waarin enquêtes onder ouders en kinderen met contactverlies worden geanalyseerd. Dit onderzoek laat zien hoe kinderen gevangen kunnen raken

tussen de conflicterende eisen en verwachtingen van hun ouders, wat kan leiden tot stressreacties en vermijdingsgedrag.

De individuele veerkracht en copingmechanismen van kinderen spelen eveneens een rol in hoe ze omgaan met de situatie van ouderverstoting. Van der Valk, te Beek, de Boer, van Gastel, Lokin, en Niks (2020) beschrijven in de "Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen" hoe sommige kinderen meer kwetsbaar zijn voor de negatieve effecten van ouderlijke conflicten dan anderen, afhankelijk van hun persoonlijkheid, temperament, en eerdere ervaringen.

3.3 Professionalfactoren

Professionals in het juridische en jeugdzorgsysteem spelen een cruciale rol bij het herkennen, beoordelen en interveniëren in situaties van ouderverstoting. De Ruiter en van Pol (2017) hebben onderzoek gedaan naar "Mythen over conflictscheidingen: Een onderzoek naar de kennis van juridische en sociale professionals" en concluderen dat er aanzienlijke verschillen bestaan in de kennis en opvattingen van professionals over conflictscheidingen en ouderverstoting. Deze verschillen kunnen leiden tot uiteenlopende benaderingen en interventies, wat de consistentie en effectiviteit van de hulpverlening kan ondermijnen.

Costa et al. (2018) hebben aangetoond dat genderstereotypen een significante rol spelen in beslissingen over kindervoogdij. Hun onderzoek suggereert dat rechters en andere juridische professionals onbewust beïnvloed kunnen worden door traditionele opvattingen over gender en ouderschap, wat kan leiden tot een bias ten gunste van moeders in voogdijzaken. Dit kan bijdragen aan situaties waarin vaders systematisch minder toegang krijgen tot hun kinderen, wat het risico op ouderverstoting kan vergroten.

Davidson-Arad, Cohen, en Wozner (2003) hebben onderzocht hoe de aanbevelingen van maatschappelijk werkers over voogdij worden beïnvloed door verschillende factoren, waaronder hun perceptie van de ouders en hun eigen normatieve kaders. Dit onderzoek ondersteunt dat professionele beoordelingen niet altijd objectief zijn en beïnvloed kunnen worden door persoonlijke overtuigingen en systematische biases.

De kennis en vaardigheden van professionals met betrekking tot ouderverstoting zijn eveneens van belang. De reflectiecommissie familie- en jeugdrechters van de rechtbanken en de gerechtshoven (2023) benadrukt in haar rapport "Recht doen aan kinderen en ouders" het belang van specialistische kennis en vaardigheden bij rechters die te maken krijgen met complexe scheidingszaken waarin ouderverstoting een rol kan spelen. De commissie pleit voor voortdurende professionalisering en intervisie om de kwaliteit van de rechtspraak in deze zaken te waarborgen.

3.4 Maatschappelijke factoren

De maatschappelijke context waarin ouderverstoting zich voordoet, wordt gekenmerkt door veranderende opvattingen over ouderschap, genderrollen, en de positie van kinderen. Tavecchio (2018) beschrijft in "Vaderschap in ontwikkeling: Een modern perspectief" hoe de rol van vaders in de samenleving is geëvolueerd van primair kostwinners naar meer betrokken en emotioneel aanwezige ouders. Deze evolutie heeft implicaties voor de verwachtingen die vaders hebben over hun rol na scheiding en voor de wijze waarop het rechtssysteem omgaat met voogdij- en omgangskwesties.

Pijls, Van Garsse, en Claes (2022) hebben in "Vaders weten waarom: Een onderzoek naar wat mannen vinden van de taakverdeling thuis" onderzocht hoe vaders aankijken tegen hun rol in het gezin en welke belemmeringen zij ervaren om meer tijd aan zorgtaken te besteden¹¹. Hun bevindingen suggereren dat er nog steeds structurele en culturele barrières bestaan die de volledige participatie van vaders in het gezinsleven kunnen belemmeren, wat hun positie na scheiding kan verzwakken.

Van der Gaag, Heilman, Gupta, Nembhard, en Barker (2019) bieden in "State of the World's Fathers: Unlocking the Power of Men's Care" een internationaal perspectief op vaderschap en belichten de waarde van betrokken vaderschap voor de ontwikkeling van kinderen, de gelijkheid tussen mannen en vrouwen, en het welzijn van mannen zelf. Dit rapport pleit voor beleid en praktijken die betrokken vaderschap ondersteunen en belemmeringen wegnemen.

De toenemende aandacht voor vaderinitiatieven in Nederland, zoals gedocumenteerd door Mars (2025) in "Méér dan papadag: Een inventarisatie van vaderinitiatieven in Nederland", illustreert een groeiend bewustzijn van het belang van vaders in het leven van kinderen en de noodzaak om hun betrokkenheid te ondersteunen en faciliteren. Deze initiatieven kunnen bijdragen aan een cultuur waarin betrokken vaderschap wordt gewaardeerd en aangemoedigd, wat kan helpen bij het voorkomen van ouderverstoting.

3.5 Juridische en jeugdzorgsystemen

Het juridische systeem speelt een centrale rol in de context van ouderverstoting, aangezien het de kaders stelt voor gezag, omgang, en interventie in gezinssituaties na scheiding. De Raad voor de rechtspraak (2016) heeft in het "Visiedocument Rechtspraak (echt)scheiding ouders met kinderen" haar visie uiteengezet op hoe de rechtspraak zou moeten omgaan met scheidingszaken waarbij kinderen betrokken zijn. Dit document benadrukt het belang van een op het kind gerichte benadering, waarin het belang van het kind centraal staat en waarin wordt gestreefd naar de-escalatie van conflicten tussen ouders.

De Raad voor de Kinderbescherming heeft protocollen ontwikkeld voor het omgaan met gezags- en omgangskwesties, zoals het "Protocol gezag en omgang 2021" en het "Protocol Beschermingszaken 2021". Deze protocollen bieden richtlijnen voor professionals over hoe te handelen in situaties waarin gezag en omgang problematisch zijn, en kunnen bijdragen aan een meer consistente en effectieve aanpak van ouderverstoting.

Het jeugdzorgsysteem als geheel is een belangrijke context waarin ouderverstoting zich kan manifesteren en waarin interventies kunnen plaatsvinden. Van Bakel, Cabus, Rexwinkel, en Wullems (2013) benadrukken in "Vroeg investeren loont! Kansen en risico's voor Infant Mental Health-zorg bij de transitie van de jeugdhulp naar de gemeente" het belang van vroege interventie bij problematische gezinsdynamieken, wat relevant is voor de preventie van ouderverstoting.

De Wolff en Lanting (2021) beschrijven in de "JGZ-richtlijn Ouder-kindrelatie" hoe professionals in de jeugdgezondheidszorg kunnen bijdragen aan het bevorderen van gezonde ouder-kindrelaties en het vroegtijdig signaleren van problemen hierin. Deze richtlijn biedt handvatten voor het werken met gezinnen waarin de relatie tussen ouder en kind onder druk staat, wat relevant is voor situaties waarin ouderverstoting dreigt te ontstaan.

Een recente ontwikkeling in het jeugdzorgsysteem is de aandacht voor vadercontact in de context van opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld. Lünemann, Lünemann, en Compagner (2024) hebben in "Vadercontact in de opvang" onderzoek gedaan naar de rol en verantwoordelijkheid van de opvang gedurende de periode dat moeder en kinderen in de opvang verblijven wegens huiselijk geweld. Dit onderzoek belicht de complexe afwegingen die moeten worden gemaakt tussen veiligheid enerzijds en het belang van contact tussen vader en kind anderzijds.

4. Deelvraag drie: Hoe beïnvloeden ouderfactoren, kindfactoren, professionalfactoren, bredere maatschappelijke, juridische- en jeugdzorgsystemen op meso- en macroniveau ouderverstoting?

4.1 Invloed van ouderfactoren

Ouderfactoren hebben een directe invloed op het ontstaan en de instandhouding van ouderverstoting. 'Maternal gatekeeping', zoals beschreven door Allen en Hawkins (1999), kan leiden tot een systematische beperking van de toegang van vaders tot hun kinderen. Dit gedrag, dat kan variëren van subtiele ondermijning tot openlijke sabotage van de vader-kindrelatie, kan de basis leggen voor een patroon van vervreemding dat zich na verloop van tijd kan ontwikkelen tot ouderverstoting. Het is belangrijk op te merken dat hoewel de term 'maternal' suggereert dat dit gedrag exclusief door moeders wordt vertoond, vergelijkbare dynamieken kunnen optreden wanneer vaders de primaire verzorgers zijn.

De emotionele verwerking van de scheiding heeft eveneens een significante impact op het risico op ouderverstoting. Berends en Buimer (2020) constateren dat wanneer ouders vastzitten in onverwerkte emoties rond de relatiebreuk, zij minder in staat zijn om het belang van het kind voorop te stellen en een constructieve co-ouderschapsrelatie te ontwikkelen. Deze emotionele bagage kan leiden tot gedrag dat de relatie van het kind met de andere ouder ondermijnt, zoals negatieve uitlatingen over de andere ouder in het bijzijn van het kind, het overdragen van eigen negatieve emoties, of het actief belemmeren van contact.

Persoonlijkheidsproblematiek bij één of beide ouders kan het risico op ouderverstoting aanzienlijk vergroten. De Ruiters, Marzolla, en Ramakers (2020) beschrijven hoe persoonlijkheidsstoornissen of -trekken kunnen bijdragen aan rigide denkpatronen, een verminderd vermogen tot empathie en problematische interpersoonlijke dynamieken die ouderverstoting in de hand kunnen werken. Ouders met bepaalde persoonlijkheidstrekken kunnen meer geneigd zijn tot manipulatief gedrag, het zwart maken van de andere ouder, of het creëren van afhankelijkheidsrelaties met hun kinderen die de relatie met de andere ouder ondermijnen.

De kwaliteit van de co-ouderschapsrelatie na scheiding is een cruciale factor, zoals blijkt uit het onderzoek van Kalmijn (2022) naar verbroken relaties tussen gescheiden vaders en hun volwassen kinderen. Wanneer ouders na scheiding geen constructieve samenwerkingsrelatie kunnen ontwikkelen, creëert dit een vruchtbare bodem voor ouderverstoting. Het kind wordt dan geconfronteerd met een situatie waarin loyaal zijn aan beide ouders praktisch onmogelijk wordt, wat kan leiden tot het kiezen voor één ouder (meestal de ouder met wie het kind het meeste tijd doorbrengt) en het afwijzen van de andere.

4.2 Invloed van kindfactoren

De leeftijd en ontwikkelingsfase van het kind beïnvloeden zowel de manifestatie van ouderverstoting als de kwetsbaarheid van het kind voor deze dynamiek. Fabricius en Suh (2016) tonen aan dat zeer jonge kinderen die weinig contact hebben met hun vader, een verhoogd risico lopen op een verzwakte vader-kindrelatie op latere leeftijd. Dit is relevant voor ouderverstoting, aangezien een zwakke band met een ouder het kind kwetsbaarder kan maken voor negatieve beïnvloeding door de andere ouder.

De Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2020) benadrukken dat de cognitieve en emotionele capaciteiten van kinderen veranderen naarmate ze ouder worden, wat invloed heeft op hoe ze omgaan met ouderlijke conflicten en potentiële ouderverstoting. Jonge kinderen hebben bijvoorbeeld nog niet de cognitieve capaciteiten om het perspectief van beide ouders te begrijpen of om manipulatie te doorzien, wat hen kwetsbaarder maakt voor beïnvloeding. Adolescenten hebben daarentegen meer autonomie en kunnen actief partij kiezen in ouderlijke conflicten, wat ouderverstoting een andere dynamiek kan geven.

De loyaliteitsconflicten die kinderen ervaren in situaties van ouderlijke conflicten, zoals beschreven in het onderzoek van Triqs (2021), kunnen leiden tot verschillende copingstrategieën die ouderverstoting kunnen versterken. Sommige kinderen kiezen ervoor om partij te kiezen voor één ouder als een manier om de interne spanning te verminderen die ontstaat door de conflicterende loyaliteiten. Deze strategie kan leiden tot een escalerende cyclus waarin het kind steeds meer afstand neemt van de afgewezen ouder, wat het patroon van ouderverstoting versterkt.

De individuele veerkracht en copingmechanismen van kinderen, beschreven door Van der Valk et al. (2020), beïnvloeden hun kwetsbaarheid voor ouderverstoting. Kinderen met sterke emotionele regulatievaardigheden, een positief zelfbeeld, en een goed ontwikkeld netwerk van sociale steun buiten het gezin zijn mogelijk beter in staat om de negatieve effecten van ouderlijke conflicten te weerstaan en een eigen perspectief te behouden, wat kan beschermen tegen ouderverstoting.

4.3 Invloed van professionalfactoren

De kennis en opvattingen van professionals over ouderverstoting hebben een directe invloed op hoe situaties van mogelijke ouderverstoting worden herkend, beoordeeld en aangepakt. De Ruiter en van Pol (2017) tonen aan dat er aanzienlijke verschillen bestaan in de kennis en opvattingen van juridische en sociale professionals over conflictscheidingen en ouderverstoting. Deze verschillen kunnen leiden tot inconsistente benaderingen, waarbij vergelijkbare situaties door verschillende professionals op uiteenlopende wijzen worden geïnterpreteerd en aangepakt, wat verwarring kan veroorzaken bij gezinnen en kan bijdragen aan een escalatie van het conflict.

De genderstereotypen die volgens Costa et al. (2018) een rol spelen in beslissingen over kindervoogdij, kunnen leiden tot systematische biases in het juridische systeem. Wanneer rechters en andere juridische professionals onbewust geneigd zijn om moeders als de meest geschikte primaire verzorgers te zien, kan dit leiden tot beslissingen die vaders in een nadelige positie plaatsen wat betreft gezag en omgang. Deze dynamiek kan ouderverstoting in de hand werken, aangezien vaders systematisch minder tijd met hun kinderen doorbrengen en dus kwetsbaarder zijn voor vervreemding.

Davidson-Arad, Cohen, en Wozner (2003) beschrijven hoe de aanbevelingen van maatschappelijk werkers over voogdij worden beïnvloed door hun perceptie van de ouders en hun eigen normatieve kaders. Dit betekent dat de persoonlijke overtuigingen en biases van professionals een significante invloed kunnen hebben op hun beoordelingen en aanbevelingen. In de context van ouderverstoting kan dit problematisch zijn, vooral wanneer professionals niet voldoende zijn opgeleid om de subtiele dynamieken van ouderverstoting te herkennen of wanneer zij zelf onbewuste biases hebben die hun interpretaties kleuren.

De reflectiecommissie familie- en jeugdrechters (2023) benadrukt het belang van specialistische kennis en vaardigheden bij rechters die te maken krijgen met complexe scheidingszaken waarin ouderverstoting een rol kan spelen. Het gebrek aan dergelijke specialistische kennis kan leiden tot gemiste kansen voor vroege interventie of tot interventies die de situatie verergeren in plaats van verbeteren. De commissie pleit voor voortdurende professionalisering en intervisie om de kwaliteit van de rechtspraak in deze zaken te waarborgen.

4.4 Invloed van maatschappelijke factoren

De veranderende opvattingen over ouderschap en genderrollen in de samenleving, zoals beschreven door Tavecchio (2018), hebben invloed op de verwachtingen die ouders hebben over hun rol na scheiding en op de wijze waarop het rechtssysteem omgaat met voogdij- en omgangskwesties. De evolutie van vaderschap van primair kostwinner naar meer betrokken en emotioneel aanwezige ouder heeft geleid tot een situatie waarin vaders meer betrokkenheid verwachten en eisen na scheiding, terwijl het juridische en maatschappelijke systeem zich nog aanpast aan deze veranderende verwachtingen. Deze discrepantie kan bijdragen aan frustratie en conflict, wat het risico op ouderverstoting kan vergroten.

Pijls, Van Garsse, en Claes (2022) beschrijven hoe structurele en culturele barrières de volledige participatie van vaders in het gezinsleven kunnen belemmeren¹¹. Deze barrières omvatten werkgerelateerde factoren zoals inflexibele werktijden en culturele verwachtingen over de rol van mannen in het gezin. Deze belemmeringen kunnen de positie van vaders na scheiding verzwakken, aangezien zij mogelijk minder gewend zijn aan of toegerust voor de dagelijkse zorgtaken, wat kan bijdragen aan een situatie waarin vaders na scheiding steeds meer op afstand komen te staan.

Van der Gaag et al. (2019) benadrukken het belang van betrokken vaderschap voor de ontwikkeling van kinderen, de gelijkheid tussen mannen en vrouwen, en het welzijn van mannen zelf. Het bevorderen van betrokken vaderschap, zowel tijdens de relatie als na scheiding, kan een beschermende factor zijn tegen ouderverstoting. Wanneer vaders vanaf het begin sterk betrokken zijn

bij de zorg voor hun kinderen, zijn zij beter gepositioneerd om deze betrokkenheid te behouden na scheiding, en zijn kinderen mogelijk minder vatbaar voor negatieve beïnvloeding tegen hun vader.

De toenemende aandacht voor vaderinitiatieven in Nederland, zoals gedocumenteerd door Mars (2025), illustreert een groeiend bewustzijn van het belang van vaders in het leven van kinderen. Deze initiatieven kunnen bijdragen aan een cultuur waarin betrokken vaderschap wordt gewaardeerd en aangemoedigd, wat kan helpen bij het voorkomen van ouderverstoting. Door vaders te ondersteunen in het ontwikkelen van sterke, betekenisvolle relaties met hun kinderen, kunnen deze initiatieven bijdragen aan het creëren van vader-kindrelaties die beter bestand zijn tegen de potentieel versturende effecten van scheiding en ouderlijk conflict.

4.5 Invloed van juridische en jeugdzorgsystemen

Het juridische systeem heeft een directe invloed op de dynamiek van ouderverstoting door de wijze waarop het beslissingen neemt over gezag, omgang, en interventie in gezinssituaties na scheiding. De Raad voor de rechtspraak (2016) benadrukt in haar visiedocument het belang van een op het kind gerichte benadering in scheidingszaken. De mate waarin rechters in staat zijn om deze visie in de praktijk te brengen, beïnvloedt de effectiviteit van het juridische systeem in het voorkomen en aanpakken van ouderverstoting. Wanneer rechters onvoldoende middelen of tijd hebben om de complexe dynamiek van ouderverstoting te doorgronden, of wanneer zij onvoldoende effectieve interventies tot hun beschikking hebben, kan dit leiden tot beslissingen die ouderverstoting onbedoeld versterken.

De protocollen en richtlijnen van de Raad voor de Kinderbescherming, zoals het "Protocol gezag en omgang 2021" en het "Protocol Beschermingszaken 2021", beïnvloeden hoe professionals in de jeugdbescherming omgaan met situaties waarin ouderverstoting een rol kan spelen. Deze protocollen bieden kaders voor beoordeling en interventie, en de mate waarin zij specifiek aandacht besteden aan de dynamiek van ouderverstoting beïnvloedt de effectiviteit van de jeugdbescherming in het adresseren van dit probleem.

Het jeugdzorgsysteem als geheel speelt een cruciale rol in de preventie en aanpak van ouderverstoting. Van Bakel et al. (2013) benadrukken het belang van vroege interventie bij problematische gezinsdynamieken. De beschikbaarheid en toegankelijkheid van vroege interventiediensten voor gezinnen waarin ouderverstoting dreigt te ontstaan, beïnvloedt de mogelijkheden voor preventie. Wanneer het jeugdzorgsysteem primair is ingericht op crisis-interventie in plaats van preventie, kunnen kansen worden gemist om ouderverstoting in een vroeg stadium aan te pakken.

De aandacht voor vadercontact in de context van opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld, zoals onderzocht door Lünemann, Lünemann, en Compagner (2024), illustreert de complexe afwegingen die moeten worden gemaakt tussen verschillende belangen en waarden in het jeugdzorgsysteem. De wijze waarop deze afwegingen worden gemaakt, beïnvloedt de kans op ouderverstoting in specifieke contexten zoals huiselijk geweld. Een te sterke nadruk op veiligheid zonder voldoende aandacht voor het belang van vader-kindcontact kan in sommige gevallen bijdragen aan patronen van contactverlies die kunnen escaleren tot ouderverstoting, terwijl een te sterke nadruk op contact zonder voldoende aandacht voor veiligheid andere risico's met zich meebrengt.

4.6 Interactie tussen factoren

De verschillende factoren die bijdragen aan ouderverstoting staan niet op zichzelf, maar beïnvloeden elkaar in een complex systeem van interacties. Ouderfactoren zoals emotionele verwerking van de scheiding en persoonlijkheidsproblematiek beïnvloeden de wijze waarop ouders interactie hebben met professionals in het juridische en jeugdzorgsysteem. Ouders die worstelen met onverwerkte emoties kunnen bijvoorbeeld minder ontvankelijk zijn voor bemiddeling of andere interventies gericht op het verbeteren van de co-ouderschapsrelatie.

Professional factoren zoals kennis en opvattingen over ouderverstoting beïnvloeden hoe professionals reageren op de gedragingen en behoeften van ouders en kinderen. Professionals die niet zijn opgeleid om de subtiele dynamieken van ouderverstoting te herkennen, kunnen signalen missen of verkeerd interpreteren, wat kan leiden tot interventies die de situatie verergeren in plaats van verbeteren.

Maatschappelijke factoren zoals opvattingen over ouderschap en genderrollen beïnvloeden zowel de verwachtingen en gedragingen van ouders als de interpretaties en beslissingen van professionals. Genderstereotypen kunnen bijvoorbeeld invloed hebben op hoe ouders hun rol zien na scheiding en op hoe professionals het gedrag van ouders interpreteren, wat kan bijdragen aan een systeem waarin ouderverstoting kan gedijen.

Het juridische en jeugdzorgsysteem creëert de kaders waarbinnen ouders, kinderen, en professionals navigeren in situaties van (potentiële) ouderverstoting. De beschikbaarheid van effectieve interventies, de kwaliteit van de besluitvorming, en de responsiviteit van het systeem beïnvloeden de kans dat ouderverstoting tijdig wordt herkend en effectief wordt aangepakt.

Deze complexe interacties onderstrepen het belang van een systemische benadering van ouderverstoting, waarin aandacht is voor alle relevante factoren en hun onderlinge beïnvloeding. Een effectieve aanpak van ouderverstoting vereist interventies op verschillende niveaus, gericht op zowel de directe gezinsdynamiek als de bredere systemen waarin het gezin functioneert.

5. Deelvraag vier: Wat zijn de gevolgen van ouderverstoting voor het kind, zijn ouders en zijn omgeving op de korte en de lange termijn.?

5.1 Gevolgen voor het kind op korte termijn

De onmiddellijke gevolgen van ouderverstoting voor kinderen zijn divers en kunnen significant zijn. Kinderen die betrokken raken bij ouderverstotingsdynamieken ervaren vaak intense loyaliteitsconflicten, zoals beschreven in het onderzoek van Triqs (2021) "Kind In Zicht". Deze loyaliteitsconflicten kunnen leiden tot acute stress, verwarring, en een gevoel van verscheurdheid tussen beide ouders. Kinderen kunnen zich gedwongen voelen om partij te kiezen, wat kan resulteren in schuldgevoelens en emotionele overbelasting.

Van der Valk et al. (2020) beschrijven in de "Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen" hoe kinderen in scheidingssituaties verschillende gedragsproblemen kunnen ontwikkelen, waaronder regressief gedrag, angst, somberheid, en gedragsstoornissen. Deze problemen kunnen worden versterkt in situaties van ouderverstoting, waarin kinderen worden blootgesteld aan aanhoudende negatieve beeldvorming over een ouder en aan een gezinsdynamiek waarin gezonde grenzen en rollen zijn verstoord.

De ontwikkeling van een gespleten loyaliteit of een zwart-wit wereldbeeld is een ander belangrijk gevolg dat wordt beschreven in de literatuur. Kinderen die betrokken raken bij ouderverstoting kunnen een rigide denkpatroon ontwikkelen waarin één ouder als volledig goed en de andere als volledig slecht wordt gezien. Dit vertekende beeld strookt niet met de complexe realiteit van menselijke relaties en kan de emotionele en cognitieve ontwikkeling van het kind belemmeren.

Bernet, Harman, en Baker (2018) beschrijven hoe kinderen in situaties van ouderverstoting vaak een "geïmporteerde ambivalentie" ervaren, waarbij zij de negatieve gevoelens en overtuigingen van de vervreemdende ouder over de afgewezen ouder overnemen zonder deze kritisch te evalueren. Dit fenomeen kan leiden tot een situatie waarin het kind genuanceerde herinneringen aan positieve interacties met de afgewezen ouder onderdrukt of herinterpreteert om ze in overeenstemming te brengen met het nieuwe, negatieve beeld.

5.2 Gevolgen voor het kind op lange termijn

De langetermijngevolgen van ouderverstoting voor kinderen kunnen doorwerken tot in de volwassenheid. Kroese (2022) heeft in haar onderzoek "Broken homes and crime" aangetoond dat ouderlijke scheiding, vooral wanneer deze gepaard gaat met aanhoudende conflicten, kan bijdragen aan een verhoogd risico op crimineel gedrag bij kinderen later in het leven. Hoewel dit onderzoek niet specifiek gericht is op ouderverstoting, suggereert het dat de verstoring van gezonde gezinsrelaties langdurige gevolgen kan hebben voor de sociale aanpassing van kinderen.

Kalmijn (2022) heeft onderzoek gedaan naar verbroken relaties tussen gescheiden vaders en hun volwassen kinderen en vond dat deze verbroken relaties vaak het resultaat zijn van een langdurig proces van vervreemding dat begint tijdens of na de scheiding. Dit onderzoek suggereert dat ouderverstoting niet alleen een tijdelijk fenomeen is tijdens de kindertijd, maar kan leiden tot langdurige of permanente verstoring van de ouder-kindrelatie die doorwerkt in de volwassenheid.

De literatuur suggereert ook dat kinderen die ouderverstoting hebben ervaren, op latere leeftijd moeilijkheden kunnen ondervinden in hun eigen relaties. Ze kunnen moeite hebben met vertrouwen, intimiteit, en het ontwikkelen van gezonde hechtingspatronen. Bovendien kunnen zij patronen van gepolariseerd denken en problematische conflicthantering overnemen, wat hun eigen relaties en mogelijk hun ouderschap kan beïnvloeden, wat kan leiden tot een intergenerationele overdracht van problematische gezinsdynamieken.

Het verlies van een betekenisvolle relatie met een ouder als gevolg van ouderverstoting kan ook leiden tot identiteitsproblemen bij het kind. Een gezonde identiteitsontwikkeling vereist de integratie van beide ouderfiguren in het zelfbeeld van het kind. Wanneer een kind is vervreemd van een ouder, kan dit leiden tot een incompleet of verstoord zelfbeeld, wat kan doorwerken in verschillende aspecten van het psychologisch functioneren in de volwassenheid.

5.3 Gevolgen voor de ouders

De emotionele, mentale, en financiële gevolgen van ouderverstoting voor ouders zijn significant. Voor de verstoten ouder kan het verlies van contact met het kind leiden tot intense gevoelens van verdriet, verlies, en machteloosheid. Deze emotionele belasting kan resulteren in depressie, angst, en andere psychische problemen. De verstoten ouder kan ook te maken krijgen met schaamte, isolement, en een gevoel van stigmatisering, vooral wanneer de bredere sociale omgeving de situatie niet begrijpt of de verstoten ouder (impliciet) verantwoordelijk houdt voor het contactverlies.

De financiële gevolgen voor ouders kunnen aanzienlijk zijn, vooral voor de verstoten ouder die mogelijk blijft bijdragen aan de financiële ondersteuning van het kind zonder betekenisvolle betrokkenheid bij het leven van het kind. Daarnaast kunnen beide ouders te maken krijgen met hoge juridische kosten als gevolg van aanhoudende conflicten over gezag en omgang. Deze financiële belasting kan de stress en spanning verder vergroten en kan bijdragen aan een escalatie van het conflict.

Voor de vervreemdende ouder, die vaak handelt vanuit eigen emotionele problematiek of onverwerkte trauma's, kunnen de gevolgen eveneens significant zijn. Hoewel deze ouder op korte termijn een gevoel van controle of overwinning kan ervaren, kan het manipuleren van het kind en het ondermijnen van de relatie met de andere ouder op lange termijn leiden tot een verstoring van de gezonde ouder-kindrelatie. Bovendien kan de vervreemdende ouder te maken krijgen met de gevolgen van de emotionele en gedragsproblemen die het kind kan ontwikkelen als gevolg van de verstoting.

5.4 Gevolgen voor de omgeving

De impact van ouderverstoting strekt zich uit tot de bredere familie en sociale omgeving van het kind. Grootouders, ooms, tantes, en andere familieleden aan de zijde van de verstoten ouder kunnen eveneens te maken krijgen met contactverlies met het kind. Dit verlies kan leiden tot verdriet en een gevoel van machteloosheid bij deze familieleden, en kan resulteren in een verstoring van het familiesysteem als geheel.

Vrienden en andere naasten van beide ouders kunnen in een moeilijke positie terechtkomen, waarin zij worden gedwongen om partij te kiezen of waarin zij worstelen met hoe zij beide ouders kunnen steunen zonder bij te dragen aan het conflict. Deze dynamiek kan leiden tot een verkleining van het sociale netwerk van beide ouders, wat hun isolement en stress kan vergroten.

Professionals die betrokken zijn bij het gezin, zoals leraren, hulpverleners, en zorgverleners, kunnen eveneens worden beïnvloed door de dynamiek van ouderverstoting. Zij kunnen te maken krijgen met tegenstrijdige verhalen, loyaliteitsconflicten, en druk om partij te kiezen. Dit kan hun vermogen om effectieve ondersteuning te bieden aan het kind belemmeren en kan bijdragen aan een systeem waarin de ouderverstoting wordt bestendigd.

De maatschappelijke kosten van ouderverstoting zijn eveneens aanzienlijk. Deze omvatten de directe kosten van juridische procedures, interventies in de jeugdzorg, en geestelijke gezondheidszorg voor de betrokkenen. Daarnaast zijn er indirecte kosten verbonden aan de langetermijngevolgen van ouderverstoting, zoals verminderde productiviteit, verhoogd risico op gezondheidsproblemen, en potentieel verhoogd risico op crimineel gedrag, zoals gesuggereerd door het onderzoek van Kroese (2022).

6. Deelvraag vijf: Wat zijn systemisch gezien helpende elementen om ouderverstoting te verminderen en/of te stoppen?

6.1 Vroege signalering en preventie

Vroege signalering en preventie worden in de literatuur geïdentificeerd als cruciale elementen in de aanpak van ouderverstoting. De Raad voor de Kinderbescherming benadrukt in "Ketenbrede inzet voorkomt contactverlies" (2021) het belang van een proactieve benadering waarin signalen van contactverlies vroeg worden herkend en aangepakt. Deze ketenbrede aanpak vereist samenwerking tussen verschillende professionals en instanties, waaronder scholen, huisartsen, de jeugdgezondheidszorg, en de jeugdbescherming.

Van Bakel et al. (2013) benadrukken in "Vroeg investeren loont!" het belang van vroege interventie bij problematische gezinsdynamieken. Dit is bijzonder relevant voor ouderverstoting, aangezien de patronen van vervreemding zich vaak geleidelijk ontwikkelen en moeilijker te doorbreken zijn naarmate ze langer bestaan. Door in te grijpen in een vroeg stadium, wanneer de vervreemding nog niet volledig is geconsolideerd, kunnen professionals bijdragen aan het voorkomen van ernstige gevallen van ouderverstoting.

De JGZ-richtlijn Ouder-kindrelatie (De Wolff & Lanting, 2021) biedt handvatten voor professionals in de jeugdgezondheidszorg om gezonde ouder-kindrelaties te bevorderen en problemen hierin vroegtijdig te signaleren. Deze richtlijn kan bijdragen aan het creëren van een systeem waarin risicofactoren voor ouderverstoting vroeg worden herkend en waarin passende ondersteuning wordt geboden om het ontstaan van vervreemding te voorkomen.

6.2 Juridische instrumenten en interventies

Rechterlijke instrumenten spelen een belangrijke rol in de aanpak van ouderverstoting. Van Aar et al. (2023) hebben onderzoek gedaan naar "Rechterlijke instrumenten bij omgangsproblematiek en contactverlies" en identificeren verschillende juridische maatregelen die kunnen worden ingezet om contactverlies te voorkomen of te herstellen. Deze maatregelen omvatten onder andere verplichte mediation, ouderschapsonderzoeken, en begeleide omgang.

Het "Rapport pilot Specialist Contactverlies" (2022) beschrijft een innovatieve benadering waarin een gespecialiseerde professional zich richt op gevallen van contactverlies. Deze specialist heeft als taak om de complexe dynamiek rond contactverlies in kaart te brengen, te de-escaleren, en oplossingsrichtingen te identificeren. De bevindingen van deze pilot suggereren dat een gespecialiseerde benadering kan bijdragen aan het doorbreken van vastgelopen situaties en het herstellen van contact tussen ouder en kind.

De toepassing van evenredigheid, subsidiariteit, effectiviteit, en proportionaliteit door de kinderrechter en de Raad voor de Kinderbescherming is van cruciaal belang bij interventies in gevallen van ouderverstoting. Het "Kwaliteitskader 2025" van de Raad voor de Kinderbescherming (2024) benadrukt het belang van deze principes in de besluitvorming. Door zorgvuldig af te wegen welke interventie passend is in de specifieke context, rekening houdend met de potentiële voor- en nadelen voor alle betrokkenen, kunnen professionals bijdragen aan een meer effectieve en rechtvaardige aanpak van ouderverstoting.

6.3 Professionele kennis en vaardigheden

De kennis en vaardigheden van professionals die te maken krijgen met ouderverstoting zijn van cruciaal belang voor een effectieve aanpak. De reflectiecommissie familie- en jeugdrechters (2023) benadrukt in haar rapport "Recht doen aan kinderen en ouders" het belang van specialistische kennis en vaardigheden bij rechters die te maken krijgen met complexe scheidingszaken waarin ouderverstoting een rol kan spelen. De commissie pleit voor voortdurende professionalisering en intervisie om de kwaliteit van de rechtspraak in deze zaken te waarborgen.

De MASIC (Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns) is een instrument dat kan worden gebruikt om veiligheidskwesties in gezinnen te beoordelen, wat relevant is voor situaties waarin ouderverstoting een rol speelt. De Ruiters, Marzolla, en Ramakers (2020) benadrukken het belang van screening op huiselijk geweld in de context van conflictscheidingen. De MASIC kan professionals helpen om onderscheid te maken tussen situaties waarin contactverlies het gevolg is van legitieme zorgen over veiligheid en situaties waarin ouderverstoting een rol speelt, wat cruciaal is voor het kiezen van de juiste interventie.

Boonman-van der Kroon (2019) benadrukt in "De noodzaak van educatie over ouderverstoting" het belang van specifieke training voor professionals over de herkenning en aanpak van ouderverstoting. Deze educatie kan professionals helpen om de subtiele signalen van ouderverstoting te herkennen, de onderliggende dynamiek te begrijpen, en effectieve interventies te kiezen. Door het vergroten van de kennis en bewustwording onder professionals kan een systeem worden gecreëerd waarin ouderverstoting vroegtijdig wordt herkend en effectief wordt aangepakt.

6.4 Gezinsgerichte interventies

Gezinsgerichte interventies die zich richten op het verbeteren van de communicatie en samenwerking tussen ouders kunnen bijdragen aan het voorkomen of verminderen van ouderverstoting. De "Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen" (Van der Valk et al., 2020) beschrijft verschillende interventies die kunnen worden ingezet bij problematische scheidingssituaties, waaronder ouderschap na scheiding (ONS), kinderen uit de knel, en verschillende vormen van mediation. Deze interventies zijn gericht op het de-escaleren van het conflict tussen ouders en het bevorderen van een constructieve co-ouderschapsrelatie.

Bonsel, Öztürk, Boogaarts, en Weynschenk (2023) beschrijven in "Gezinsadvocaat: Kort en Krachtig" een innovatieve benadering waarin één advocaat het hele gezin vertegenwoordigt in scheidingszaken. Deze benadering is gericht op het verminderen van de adversariële dynamiek die vaak ontstaat wanneer beide ouders worden vertegenwoordigd door eigen advocaten, en kan bijdragen aan een meer constructieve en kindgerichte benadering van de scheiding.

Interventies die specifiek gericht zijn op kinderen die betrokken zijn bij conflictscheidingen kunnen hen helpen om om te gaan met de stressvolle situatie en om gezonde relaties met beide ouders te behouden. De Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2020) bieden "Algemene adviezen naar leeftijd van de jeugdigen" waarin aanbevelingen worden gedaan voor leeftijdsspecifieke interventies voor kinderen in scheidingssituaties. Deze interventies kunnen kinderen helpen om hun gevoelens te uiten, copingstrategieën te ontwikkelen, en een eigen perspectief te behouden te midden van het ouderlijke conflict.

6.5 Systemische veranderingen

Op een meer systemisch niveau zijn er verschillende veranderingen die kunnen bijdragen aan het verminderen van ouderverstoting. De motie van Dral en Ceder (2024) roept de regering op om "de aanpak van Denemarken, België en Frankrijk wat betreft ouderverstoting te bestuderen en aan te geven welke maatregelen in Nederland kunnen worden toegepast". Deze internationale uitwisseling van kennis en best practices kan bijdragen aan de ontwikkeling van een meer effectieve aanpak van ouderverstoting in Nederland.

De recente politieke ontwikkelingen, zoals de motie van Ceder en Westerveld (2024) over "een passend vervolg geven aan het adviesrapport over ouderverstoting", suggereren een groeiende politieke wil om ouderverstoting structureel aan te pakken. Deze politieke aandacht kan leiden tot beleidsveranderingen, extra middelen voor interventies, en een bredere maatschappelijke bewustwording van het probleem, wat allemaal kan bijdragen aan een effectievere aanpak van ouderverstoting.

De oprichting van het Meldpunt Ouderverstoting in 2025 is een belangrijke ontwikkeling die kan bijdragen aan een meer systematische aanpak van ouderverstoting in Nederland. Dit meldpunt kan een centrale rol spelen in het verzamelen van gegevens over ouderverstoting, het bieden van informatie en ondersteuning aan betrokkenen, en het bevorderen van bewustwording en educatie over het fenomeen. Door een centraal punt te creëren voor de aanpak van ouderverstoting, kan worden bijgedragen aan een meer coherente en effectieve benadering van dit complexe probleem.

Bredere maatschappelijke initiatieven gericht op het bevorderen van betrokken vaderschap, zoals beschreven door Mars (2025) in "Méér dan papadag: Een inventarisatie van vaderinitiatieven in Nederland", kunnen eveneens bijdragen aan het voorkomen van ouderverstoting. Door vaders te ondersteunen in het ontwikkelen van sterke, betekenisvolle relaties met hun kinderen, kunnen deze initiatieven bijdragen aan het creëren van vader-kindrelaties die beter bestand zijn tegen de potentieel versturende effecten van scheiding en ouderlijk conflict.

7. Evaluatie van de deelvragen

In deze literatuurstudie hebben we de verschillende aspecten van ouderverstoting onderzocht aan de hand van vijf deelvragen. We hebben gekeken naar hoe ouderverstoting wordt gedefinieerd en beschreven in de literatuur, welke factoren een rol spelen bij dit fenomeen, hoe deze factoren elkaar beïnvloeden, welke gevolgen ouderverstoting heeft voor alle betrokkenen, en welke elementen kunnen bijdragen aan het verminderen of stoppen van ouderverstoting.

Uit onze analyse blijkt dat ouderverstoting een complex fenomeen is dat wordt beïnvloed door een veelheid aan factoren op verschillende niveaus. Het gaat niet simpelweg om 'kwaadwillende' ouders die hun kinderen manipuleren tegen de andere ouder, maar om een complex samenspel van individuele, relationele, professionele, en systemische factoren. Deze complexiteit vereist een genuanceerde benadering waarin rekening wordt gehouden met de specifieke context en dynamiek van elk individueel geval.

Een belangrijk inzicht uit onze analyse is dat ouderverstoting vaak een symptoom is van diepere problemen in het gezinssysteem, zoals onverwerkte emoties rond de scheiding, persoonlijkheidsproblematiek, of een langdurig patroon van conflict tussen de ouders. Dit betekent dat effectieve interventies niet alleen gericht moeten zijn op het bestrijden van de symptomen van ouderverstoting, maar ook op het adresseren van deze onderliggende problemen.

Een ander belangrijk inzicht is de cruciale rol die professionals spelen in het herkennen, beoordelen, en aanpakken van ouderverstoting. De kennis, opvattingen, en vaardigheden van deze professionals bepalen in grote mate hoe effectief het systeem kan reageren op situaties van (dreigende) ouderverstoting. Dit onderstreept het belang van specialistische training en voortdurende professionalisering op dit gebied.

Tot slot blijkt uit onze analyse dat er een verschuiving gaande is in de maatschappelijke en politieke benadering van ouderverstoting in Nederland. Er is een groeiende erkenning van de ernst en complexiteit van het probleem, wat zich uit in nieuwe initiatieven, politieke aandacht, en de oprichting van het Meldpunt Ouderverstoting. Deze ontwikkelingen bieden kansen voor een meer effectieve en integrale aanpak van ouderverstoting in de toekomst.

8. Conclusies en aanbevelingen

8.1 Conclusies

Op basis van deze literatuurstudie kunnen we concluderen dat ouderverstoting een complex fenomeen is dat ingrijpende gevolgen heeft voor alle betrokkenen, met name voor het kind dat gevangen raakt in loyaliteitsconflicten en dat een betekenisvolle relatie met een ouder kan verliezen. Het fenomeen wordt beïnvloed door een veelheid aan factoren op verschillende niveaus, waaronder ouderfactoren zoals persoonlijkheidsproblematiek en onverwerkte emoties rond de scheiding, kindfactoren zoals leeftijd en ontwikkelingsfase, professionalfactoren zoals kennis en opvattingen over ouderverstoting, en bredere maatschappelijke en systemische factoren zoals genderstereotypen en de inrichting van het juridische en jeugdzorgsysteem.

De literatuur toont aan dat ouderverstoting niet kan worden gereduceerd tot een simpele oorzaak-gevolg relatie, maar moet worden begrepen als een complex samenspel van factoren die elkaar wederzijds beïnvloeden. Dit betekent dat een effectieve aanpak van ouderverstoting interventies vereist op verschillende niveaus, gericht op zowel de directe gezinsdynamiek als de bredere systemen waarin het gezin functioneert.

De gevolgen van ouderverstoting strekken zich uit over verschillende domeinen en tijdspannen. Voor kinderen kan ouderverstoting leiden tot acute stress, loyaliteitsconflicten, en gedragsproblemen op korte termijn, en tot identiteitsproblemen, moeilijkheden in relaties, en mogelijk een verhoogd risico op antisociaal gedrag op lange termijn. Voor ouders kan ouderverstoting leiden tot intens emotioneel lijden, psychische problemen, en aanzienlijke financiële belasting. De impact strekt zich ook uit tot de bredere familie en sociale omgeving, en heeft maatschappelijke kosten in termen van juridische procedures, interventies, en gezondheidszorg.

Hoewel ouderverstoting een complex en uitdagend probleem is, biedt de literatuur verschillende aanknopingspunten voor effectieve interventies. Deze omvatten vroege signalering en preventie, gespecialiseerde juridische instrumenten en interventies, professionele kennis en vaardigheden, gezinsgerichte interventies, en bredere systemische veranderingen. Een effectieve aanpak vereist een combinatie van deze elementen, toegepast op een manier die is afgestemd op de specifieke context en behoeften van elk individueel geval.

8.2 Aanbevelingen

Op basis van deze literatuurstudie doen we de volgende aanbevelingen:

- **Investeer in opleiding en training voor professionals:** Zorg voor specialistische training voor rechters, advocaten, mediators, jeugdzorgprofessionals, en andere betrokkenen over de herkenning, beoordeling, en aanpak van ouderverstoting. Deze training zou aandacht moeten besteden aan de complexe dynamiek van ouderverstoting, de verschillende factoren die hierbij een rol spelen, en de beschikbare interventies.
- **Bevorder een ketenbrede aanpak:** Stimuleer samenwerking tussen verschillende professionals en instanties die betrokken zijn bij gezinnen waarin ouderverstoting een rol speelt. Dit omvat scholen, huisartsen, de jeugdgezondheidszorg, de jeugdbescherming, de rechtspraak, en andere betrokkenen. Door informatie te delen en een gezamenlijke aanpak te ontwikkelen, kan eerder en effectiever worden ingegrepen in situaties van (dreigende) ouderverstoting.
- **Ontwikkel gespecialiseerde interventies:** Investeer in de ontwikkeling en implementatie van gespecialiseerde interventies voor gezinnen waarin ouderverstoting een rol speelt. Deze interventies zouden gericht moeten zijn op het de-escaleren van het conflict tussen ouders, het herstellen van constructieve communicatie en samenwerking, en het ondersteunen van het kind in het behouden van een gezonde relatie met beide ouders.
- **Maak gebruik van de MASIC en andere gevalideerde instrumenten:** Stimuleer het gebruik van gevalideerde instrumenten zoals de MASIC voor het beoordelen van veiligheidskwesties in gezinnen. Deze instrumenten kunnen professionals helpen om een nauwkeurig beeld te krijgen van de gezinsdynamiek en om onderscheid te maken tussen situaties waarin

contactverlies het gevolg is van legitieme zorgen over veiligheid en situaties waarin ouderverstoting een rol speelt.

- **Bevorder bewustwording en maatschappelijke discussie:** Stimuleer bewustwording en maatschappelijke discussie over ouderverstoting, de oorzaken, gevolgen, en mogelijke interventies. Dit kan bijdragen aan een klimaat waarin ouderverstoting wordt erkend als een serieus probleem dat aandacht verdient, en waarin betrokkenen eerder geneigd zijn om hulp te zoeken.
- **Ondersteun het Meldpunt Ouderverstoting:** Zorg voor adequate ondersteuning van het Meldpunt Ouderverstoting, zowel in termen van financiële middelen als in termen van professionele expertise. Dit meldpunt kan een cruciale rol spelen in het verzamelen van gegevens over ouderverstoting, het bieden van informatie en ondersteuning aan betrokkenen, en het bevorderen van bewustwording en educatie.
- **Bevorder betrokken vaderschap:** Ondersteun initiatieven gericht op het bevorderen van betrokken vaderschap, zoals beschreven door Mars (2025). Door vaders te ondersteunen in het ontwikkelen van sterke, betekenisvolle relaties met hun kinderen, kan worden bijgedragen aan het voorkomen van ouderverstoting.
- **Evalueer en verbeter de toepassing van evenredigheid, subsidiariteit, effectiviteit, en proportionaliteit:** Zorg voor een continue evaluatie en verbetering van hoe de kinderrechter en de Raad voor de Kinderbescherming deze principes toepassen in zaken waarin ouderverstoting een rol speelt. Dit kan bijdragen aan een meer rechtvaardige en effectieve aanpak van ouderverstoting.
- **Leer van internationale ervaringen:** Volg het advies van de motie van Dral en Ceder (2024) om te leren van de aanpak van ouderverstoting in andere landen zoals Denemarken, België, en Frankrijk. Door internationale ervaringen en best practices te bestuderen, kan Nederland zijn eigen aanpak van ouderverstoting verbeteren.
- **Investeer in onderzoek:** Stimuleer verder onderzoek naar ouderverstoting in de Nederlandse context, met aandacht voor de prevalentie, oorzaken, gevolgen, en effectieve interventies. Dit onderzoek kan bijdragen aan een beter begrip van het fenomeen en aan de ontwikkeling van evidence-based interventies.

Deze aanbevelingen zijn gericht op het creëren van een systeem waarin ouderverstoting effectief wordt voorkomen, vroegtijdig wordt herkend, en adequaat wordt aangepakt. Door te investeren in professionele kennis en vaardigheden, gespecialiseerde interventies, bewustwording, en systemische veranderingen, kan worden bijgedragen aan een situatie waarin meer kinderen in staat zijn om gezonde relaties te behouden met beide ouders, ook na een scheiding.

Bronnenlijst

- Allen, S. M., & Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: Mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1), 199–212.
- Bernet, W., Harman, J. J., & Baker, A. J. L. (2018). Parental alienation: The blossoming of a field of study. *Journal of Divorce & Remarriage*, 59(7), 460–478.
- Berends, S., & Buimer, L. (2020). Omgangsregeling tussen ouders na scheiding: Eindrapport (Publicatienr. 19164). Regioplan.
- Boonman-van der Kroon, M. (2019, april). Ouderverstoting 3. Academie Vesta.
- Boonman-van der Kroon, M. (2019, juni). De noodzaak van educatie over ouderverstoting. Academie Vesta.
- Bonsel, G. J., Öztürk, S. A., Boogaarts, B., & Weynschenk, A. (2023, februari 7). Gezinsadvocaat: Kort en Krachtig – Verslag feitenonderzoek Gezinsadvocaat-procedure. Triqs.
- Ceder, D., & Westerveld, L. (2024, 19 december). Motie van de leden Ceder en Westerveld over een passend vervolg geven aan het adviesrapport over ouderverstoting (Kamerstuk 31 839, nr. 1058). Eerste Kamer der Staten-Generaal.
- Costa, L. L. F., Esteves, A. B. D., Kreimer, R., Struchiner, N., & Hannikainen, I. R. (2018). Gender stereotypes underlie child custody decisions. *European Journal of Social Psychology*, 49(3), 476–487.
- Davidson-Arad, B., Cohen, O., & Wozner, Y. (2003). Social workers' custody recommendations: Contributions of child's expected quality of life and parental features. *Journal of Divorce & Remarriage*, 39(1–2), 11–26.
- De Ruiter, C., Marzolla, M., & Ramakers, N. (2020). De conflictscheiding als complexe gezinsproblematiek: Waarom screening op huiselijk geweld essentieel is. *Pedagogiek: Wetenschappelijk forum voor opvoeding, onderwijs en vorming*, 40(2), 205–231.
- De Ruiter, C., & van Pol, B. (2017). Mythen over conflictscheidingen: Een onderzoek naar de kennis van juridische en sociale professionals. *Family & Law*, 2017(5).
- De Wolff, M., & Lanting, C. (2021). JGZ-richtlijn Ouder-kindrelatie. TNO.
- Dral, R. M., & Ceder, D. (2024, 19 december). Motie over de aanpak van Denemarken, België en Frankrijk wat betreft ouderverstoting bestuderen en aangeven welke maatregelen in Nederland kunnen worden toegepast (Kamerstuk 31 839, nr. 1065). Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- Expertteam Ouderverstoting / Complexe Omgangsproblematiek. (2021). Adviesrapport: Complexe omgangsproblematiek en ouderverstoting (Bijlage 1). Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Fabricius, W. V., & Suh, G. W. (2016). Should infants and toddlers have frequent overnight parenting time with fathers? The policy debate and new data. *Journal of Divorce & Remarriage*, 57(7), 493–517.
- Federale Overheidsdienst Justitie. (2020, oktober 23). De complexiteit van ouderverstoting – Het perspectief van de familierechter.
- Harthoorn, H., van de Krol, K., Smit, I., & van Breeschoten, L. (2019). The State of Dutch Fathers: Vaderschap in Nederland: van willen naar doen. Rutgers.
- Kalmijn, M. (2022). Verbroken relaties tussen gescheiden vaders en hun volwassen kinderen: Analyses vanuit het perspectief van kinderen en vaders. *Mens & Maatschappij*, 97(1), 40–64.

- Kroese, J. H. (2022). Broken homes and crime: Differential effects of parental separation, parental decease, and being born to a single parent on the criminal involvement in offspring [Doctoral dissertation, Vrije Universiteit Amsterdam]. NSCR.
- Lünnemann, M., Lünnemann, K., & Compagner, M. (2024, januari). Vadercontact in de opvang: Een onderzoek naar de rol en verantwoordelijkheid van de opvang gedurende de periode dat moeder en kinderen in de opvang verblijven wegens huiselijk geweld. Verwey-Jonker Instituut.
- Mars, H. (2025). Méér dan papadag: Een inventarisatie van vaderinitiatieven in Nederland (Versie 2). Emancipator.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2021, 4 februari). Beleidsreactie op het Adviesrapport Expertteam ouderverstoting/complexere omgangsproblematiek.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2022, maart 22). Scheiden van de waarheid op weg naar een duurzame oplossing: Rapport pilot Specialist Contactverlies.
- Otter, H. (2021, april 29). Ketenbrede inzet voorkomt contactverlies. Jaarbericht RvdK 2020. Raad voor de Kinderbescherming.
- Pijls, R., Van Garsse, J., & Claes, V. (2022). Vaders weten waarom: Een onderzoek naar wat mannen vinden van de taakverdeling thuis (en wat ze nodig hebben om meer te zorgen). ZIJkant vzw.
- Raad voor de Kinderbescherming. (2021). Memo (dreigend) contactverlies tussen kind en ouders na scheiding (Versie 0.2).
- Raad voor de Kinderbescherming. (2021). Protocol gezag en omgang 2021.
- Raad voor de Kinderbescherming. (2021). Protocol Beschermingszaken 2021.
- Raad voor de Kinderbescherming. (2024). Kwaliteitskader 2025.
- Raad voor de rechtspraak. (2016, oktober 10). Visiedocument Rechtspraak (echt)scheiding ouders met kinderen.
- Raad voor de rechtspraak. (2024, maart). Rechterlijke regie en beslissen in (conflict)scheidingen: Staalkaart beslissingsvarianten en interventies met een handreiking voor de familierechter voorafgaand aan, tijdens en na de zitting.
- Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. (2020, maart 12). Algemene adviezen naar leeftijd van de jeugdigen.
- Scheij, L. et al. (2023). Recht doen aan kinderen en ouders: Rapport van de reflectiecommissie familie- en jeugdrechters van de rechtbanken en de gerechtshoven. De Rechtspraak.
- Tavecchio, L. (2018, april 18). Vaderschap in ontwikkeling: Een modern perspectief [Lezing]. Congres 'Vaders in de 21e eeuw', Vergadercentrum Domstad, Utrecht.
- Triqs. (2021). Kind In Zicht (deel 1): Enquêtes onder ouders en kinderen met contactverlies.
- Van Aar, J., Lenglet, M., Torregrosa, L., Holwijn, S., Verduin, J., & Hoogeveen, C. (2023). Rechterlijke instrumenten bij omgangsproblematiek en contactverlies: Wat werkt in welke omstandigheden? VanMontfoort.
- Van Bakel, H. J. A., Cabus, A. M. M. B., Rexwinkel, M. J., & Wullems, P. J. W. (2013). Vroeg investeren loont! Kansen en risico's voor Infant Mental Health-zorg bij de transitie van de jeugdhulp naar de gemeente. DAIMH.

Van der Gaag, N., Heilman, B., Gupta, T., Nembhard, C., & Barker, G. (2019). State of the World's Fathers: Unlocking the Power of Men's Care. Promundo-US.

Van der Valk, I., te Beek, D., de Boer, G. M., van Gastel, I., Lokin, M., & Niks, R. (2020). Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen: Onderbouwing. Nederlands Jeugdinstituut.